

УДК 007 : 304 : 001

«БИТВА ВАКЦИН» ТА «БИТВА ЗА ВАКЦИНУ» ЯК МЕТАФОРИЧНЕ ПОЛЕ МЕДІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БОРОТЬБИ

СЕМЕНЕЦЬ Олена,

д-р філол. наук, проф.,

Державний торговельно-економічний університет, вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна, e-mail: olenasemenets@gmail.com.

Із позицій критичного дискурс-аналізу розглянуто використання метафор «битва вакцин», «битва за вакцину» як відображення інформаційної боротьби в медійних дискурсивних практиках доби пандемії Covid-19. Метою розвідки є виявлення специфіки використання цих метафор у дискурсивних практиках українських медіа 2020–2021 рр. проти дискурсивних практик російської пропаганди щодо просування вакцини «Спутник V». В українському медійному середовищі до метафоричного поля залучені дискурсивні стратегії різноаспектного критичного висвітлення процесів винайдення, випробування та виробництва вакцин, їхнього придбання та розподілу, а також організації процесу вакцинації. У російському інформаційному просторі домінують маніпулятивні пропагандистські технології з дискредитації вакцин західного виробництва та виправдання експансії російської федерації в інформаційному та геополітичному просторі. Інформація про вакцину «Спутник V» використовувалася керівництвом РФ як зброя гібридної війни, наділена значним мілітарним змістовим потенціалом.

Ключові слова: Covid-19, метафора, «битва вакцин», «битва за вакцину», інформаційна боротьба, критичний дискурс-аналіз.

«BATTLE OF VACCINES» AND «BATTLE FOR THE VACCINE» AS A METAPHORICAL FIELD OF MEDIA INFORMATION STRUGGLE

From the standpoint of critical discourse analysis, the use of metaphors «battle of vaccines», «battle for the vaccine» as a reflection of the informational struggle in media discursive practices of the era of the Covid-19 pandemic is considered. The purpose of the investigation is to identify the specifics of the use of those metaphors in the discursive practices of the Ukrainian media in 2020–2021, in comparison with the discursive practices of Russian propaganda regarding the promotion of the «Sputnik V» vaccine. In the Ukrainian media environment, discursive strategies of multifaceted critical coverage of the processes of invention, testing and production of vaccines, their testing and distribution, as well as the organization of the vaccination process are involved in the metaphorical field. The Russian information space is dominated by manipulative propaganda technologies to discredit Western-made vaccines and justify expansion of the Russian Federation in the information and geopolitical space. Information about the «Sputnik V» vaccine was used by the authorities of the Russian Federation as a weapon of hybrid warfare which has significant military potential in its content.

Key words: Covid-19, metaphor, «battle of vaccines», «battle for the vaccine», information struggle, critical discourse analysis.

Вступ. В осмисленні дійсності мовними засобами особлива роль належить концептуальним метафорам, які, з одного боку, втілюють у дискурсах соціальну оцінку дійсності, з другого – формують ставлення людини й суспільства до подій життя. В інформаційній війні в добу пандемії Covid 19 актуальними стали метафоричні словосполучення «*битва вакцин*» та «*битва за вакцину*».

У 2020–2021 рр. одним із провідних напрямів інформаційної боротьби в Україні були проблеми вакцинації як основного способу захисту громадян від пандемії.

© Семенець О., 2022

Упродовж двох років із вакциною були пов'язані великі сподівання, навколо цього розгорталися палкі дискусії й велася запекла інформаційна боротьба. Протягом 2020 р. у надзвичайно стислі терміни вакцини були розроблені та випробувані відразу в декількох країнах, і вже наприкінці 2020 р. економічно розвинуті країни розпочали програми масової вакцинації. Змагання провідних країн світу за першість у винайденні та виробництві вакцин розгорталася як у лабораторіях і владних кабінетах, так й у світовому медійному просторі.

Дослідники аналізують фактори першості в «перегонах» вакцин проти Covid 19 в умовах «нової холодної війни» [1; 2]. Змагання виробників вакцин за першість на світовому рівні розглядають в аспекті геополітики вакцин і так званої пандемополітики, тобто міжнародної і державної політики під час пандемії, коли вакцини перетворюються на інструмент реалізації владної політики, на шкоду глобальному суспільному благу й турботі про порятунок життів [3].

Аналітики виділяють ключові проблеми, які визначили світову кризу в галузі охорони здоров'я під час пандемії, і пов'язують це із кризою ліберального світопорядку та складною геополітичною перебудовою. Виявом цих тенденцій є «вакцинний націоналізм» і «вакцинний популізм», відверта дискримінація інших народів щодо розподілу вакцин. І знову наголошують на думці, що світове змагання різних країн за отримання вакцини, моделі глобального реагування мають аналогії з епохою холодної війни, коли вакцини теж використовувалися як засіб пропагандистської війни (згадати хоча б кампанію комуністичного режиму під гаслом «Соціалізм – найкраща профілактика») [4].

Актуальність дослідження зумовлена потребою встановлення основних дискурсивних стратегій у медійному висвітленні процесів виробництва та розподілу вакцин проти Covid 19, як це представлено в дискурсивних практиках використання метафор «*битва вакцин*» та «*битва за вакцину*».

Мета дослідження полягає у виявленні специфіки використання метафор «*битва вакцин*» та «*битва за вакцину*» в дискурсивних практиках українських медіа 2020–2021 рр., у порівнянні з дискурсивними практиками російської пропаганди щодо просування вакцини «Спутник V», а також з'ясування впливу цих метафор як компонентів медійної інформаційної боротьби.

Для досягнення цієї мети необхідно реалізувати *завдання*: проаналізувати контексти використання метафор «*битва вакцин*» та «*битва за вакцину*» та узагальнити тенденції їхнього вживання в українських медіа 2020–2021 рр.; узагальнити дискурсивні стратегії медійного висвітлення проблем вакцинації у межах цього метафоричного поля; провести аналіз уживання таких метафор щодо вакцини російського виробництва «Спутник V» для виявлення засобів і прийомів пропагандистського впливу, застосованих для просування цієї вакцини.

Методи дослідження. Дослідження побудоване на ґрунті критичного дискурс-аналізу [5; 6]. На основі цього підходу проводиться аналіз стратегій використання концептуальних метафор «*битва вакцин*» та «*битва за вакцину*» в дискурсивних практиках вітчизняних та зарубіжних медіа. Стаття презентує результати порівняльного аналізу, проведеного в рамках спільного проєкту міжнародного колективу вчених – контекстуалізованого онлайн-словника «In Other Words – A Contextualized Dictionary to Problematize Otherness» (<https://www.iowdictionary.org>) [7; 8].

Результати й обговорення. В українському медійному просторі метафори «*битва вакцин*» та «*битва за вакцину*» несуть вагоме смислове навантаження як відображення інформаційної війни, яку спрямувала росія проти України.

У сучасній мові, згідно з академічним Словником української мови, слово битва має два значення: «1. Бій між ворожими арміями, військовими з'єднаннями і т. ін. Зібрав [Еней] і кінних, і піхотних І всіх для битви шиковав (Котл., I, 1952, 214) <... > * Образно. На небі й у Дніпрі гримотили велетенські битви між весняними хмарами (Довж., I, 1958, 388). 2. за що, з ким-чим і без додатка, перен. Уперта, наполеглива

політична, господарська і т. ін. боротьба. На широкому колгоспному полі розпочалася остання вирішальна битва за врожай (Цюпа, Назустріч..., 1958, 447); * Образно. Стан був настільки критичний, що я вже думала з журбою про морфій, або, ще й гірше, про нову хірургічну битву... (Л. Укр., V, 1956, 276)» [9, с. 168].

Як засвідчує Словник, слово битва в кожному з цих двох значень може вживатися образно. Метафоричне словосполучення «*битва вакцин*» співвідноситься з першим словниковим значенням, а словосполучення «битва за вакцину» – з другим.

«*Битва вакцин*». Родовий відмінок множини залежного іменника вакцин у цьому словосполученні має граматичне значення суб'єктів дії, позначуваної дієсловом битися. Тобто словосполучення «*битва вакцин*» має значення 'суворе змагання, запекла боротьба між вакцинами'. Але очевидно, що слово вакцина в цьому словосполученні позначає не сам медичний препарат, а – на основі метонімічного зв'язку та прийому персоніфікації, тобто на основі метонімічної метафори, – тих колективних суб'єктів, які цим препаратом володіють або розпоряджаються: фармацевтичні компанії, окремі країни, владні структури в цих країнах.

Наприклад, підсумкова інформаційна програма «Факти тижня» на телеканалі ICTV від 07.03.2021 в сюжеті «*Битва вакцин. Яка краща та у скільки обійдеться Україні?*» (розслідування Олександра Мельникова) представляє журналістський аналіз ситуації з вакцинацією в Україні та світі [10]. У сюжеті озвучені думки лікаря-імунолога, економіста (доктора економічних наук), ексзаступника міністра охорони здоров'я, нинішніх депутатів Верховної Ради України та ексдепутата держдуми росії.

Основні напрями журналістського розслідування (якщо систематизувати сюжет, скомпонований за кліповим принципом):

- економічні аспекти виробництва та реалізації вакцин («Як коронавірус створив багатомільярдну індустрію?»; «Вакцини від коронавірусу – товар із великою дохідністю та попитом»; «За глобальний розподіл цього ринку розгорнулося змагання найбільших гравців: США, Євросоюзу, Китаю та росії»);
- аспекти геополітики («Зараз вакцинація людства від ковіду вийшла за межі суто медичного питання: доєдналися і політика, і боротьба за світове лідерство»; «Я це називаю “гонка озброєнь”»; «Вже з'явилось поняття “вакцинна дипломатія”. В кожній країні, яка є виробником, є зараз вплив <...> вони віддають вакцину, а натомість просять якісь бенефіти для своєї країни»);
- критика дій чинної влади в Україні: неефективність Міністерства охорони здоров'я в організації вакцинації, корупційні скандали із закупівлею вакцин, упущені можливості виробництва вакцин на українських фармацевтичних потужностях («Препарат Sinovac ще не доїхав до України, а вже потрапив у скандал. НАБУ запідозрило корупцію при закупівлі препарату та відкрило провадження»);
- маніпулятивні технології боротьби в інформаційній сфері («Кілька європейських політиків назвали Спутник V гібридною зброєю»; «Кремль розпочав кампанію з дискредитації конкурентів»; «Агресивний стиль фармацевтичної експансії обрав і Китай»; «Новий тип шпіонажу <...> Хакери з КНДР намагалися викрасти технології протиковідної вакцини в американської компанії Pfizer»).

Метафоричне поле аналітичного медійного дискурсу в цьому повідомленні (у мовленні героїв сюжету та самого журналіста) представлене висловами: «*битва вакцин*», «*гібридна зброя*», «*гонка озброєнь*», «*переможці в гонці озброєнь*», «*відвойовувати вакцини*», «*протистояння фармкомпаній*», «*змагання найбільших гравців*», «*полювання за вакциною*», «*полювати за чужими технологіями*», «*світова фабрика вакцин*», «*вакцинна дипломатія*».

Метафора «битва вакцин» фігурує також у заголовках українських російськомовних інтернет-видань, які зазнали критики щодо якості контенту.

Наприклад, публікація із заголовком «*Битва вакцин: епідемія кращий бізнес*» (22.01.2021) [11] розміщена на сайті Українського інституту аналізу та менеджмен-

ту політики. Ця організація (із 2019 р. – Український інститут політики) потрапила до бази псевдосоціологів у дослідженні, проведеному виданням «Texty.org.ua» [12]. У матеріалі представлені економічні та політичні аспекти розгортання вакцинації, і при цьому проводиться порівняння з епохою холодної війни.

Або ж публікація «*Битва вакцин: чем больше препаратов, тем лучше*» [13] у виданні «КП в Украине», яке посіло 11-те місце в рейтингу за ненадійністю з поміж топ-50 українських інформаційних сайтів, за результатами спільного дослідження Інституту масової інформації та «Texty.org.ua» 2018 р. [14]. Показовими є відбір інформації, її компоновання, послідовність подання та змістові акценти у виділених рубриках: можливі нові конкуренти для американських вакцин Pfizer та Moderna – «надійність» російських вакцин – політико-дипломатичні перепопи на шляху поставлення китайської вакцини до України.

Логіка викладу матеріалу така. Після переліку наявних вакцин, що вже застосовуються у світі, цей матеріал повідомляє про розроблення в Австралії та на Кубі нових вакцин проти коронавірусу, із характерними змістовими акцентами оповіді («Куба может составить конкуренцию Pfizer и Moderna»). Далі – «Российские медики спорят об эффективности». Правда, сперечаються вони про ефективність китайської вакцини Ad5-nCoV, яка проходить масштабне міжнародне дослідження з оцінки ефективності та імуногенності. Щодо вакцин власне російського виробництва (крім «Спутник V», ще зареєстровані у рф «КовиВак» та «ЭпиВакКорона») сумніви не озвучені – навпаки, докладно роз'яснено їхні переваги, зокрема: «“КовиВак” – так называемая цельновирионная вакцина. В ее основе используется коронавирус SARS-CoV-2, который лишен инфекционных свойств, но при этом сохраняет способность вызывать иммунную реакцию. Она формирует комплексный иммунный ответ на все белки коронавируса, а не только на S-белок или его компоненты».

Наступний крок у цій публікації – акцент «Вакцина стала дипломатическим оружием». Повідомляється, що Україна вилучила свій підпис зі списку держав, що підтримують документ, який дозволяє перевірити дотримання прав людини в західному китайському регіоні Синьцзян, оскільки «китайские власти грозились остановить поставку вакцин в нашу страну» [13].

«*Битва за вакцину*». Знахідний відмінок залежного іменника з прийменником за вакцину має граматичне значення об'єкта, на який спрямована дія, позначувана дієсловом битися. Тобто залежний іменник має значення об'єкта, за який ведеться боротьба. Протягом 2020 р. метафоричне словосполучення використовувалося переважно в значеннях:

- винайдення, випробування та виробництво вакцини;
- придбання, одержання вакцини.

Проте вже в січні 2021 р. починають звучати думки, що, крім цих аспектів, важливі також прозорість дій влади щодо закупівлі вакцин, якісна інформаційна кампанія щодо необхідності вакцинації та оприлюднення чіткого механізму її проведення в масштабах країни. Усе це разом також є складниками «битви за вакцину»: «По-перше, влада продовжує говорити виключно про закупівлю вакцини, оперуючи різними масивами цифр. І не озвучує назви препаратів, які будуть пропонувати українцям. Це в той час, коли ми останні в Європі почнемо офіційну вакцинацію і говорити потрібно про популяризацію її необхідності. <...> По-друге, масштабна інформаційна кампанія з вакцинації досі не стартувала. Про неї тільки говорить головний санлікар Ляшко. Але вона має передувати закупкам вакцини, яку уряд вже провалив. Тобто, Прем'єр та голова МОЗ мали заздалегідь розробити інформаційну кампанію» [15].

В обстановці гострої інформаційної боротьби Міністр охорони здоров'я України Максим Степанов уважав масовану дискредитацію вакцини «повною диверсією по відношенню до свого народу» [16]. Ще одне важливе значення словосполучення «*битва за вакцину*» – боротьба за справедливий розподіл вакцин між країнами, зокрема й безкоштовне отримання в рамках глобальної ініціативи COVAX [17].

Інформаційне середовище дискусій із питань вакцинації під час пандемії було полем боротьби за геополітичний, економічний, інформаційний вплив, тобто сферою інформаційної війни. Дискредитація вакцин компаній Pfizer, Moderna, AstraZeneca та, на противагу цьому, позитивне висвітлення російської вакцини «Спутник V» здійснювалися передусім російськими медіа та українськими медіа з яскраво вираженою проросійською риторикою, а також проросійськими народними депутатами та популярними блогерами [18].

У дискурсивних практиках російських медіа ключова метафора «битва вакцин» загалом частотніша, відрізняється більш жорсткою тональністю й агресивністю, пов'язаною передусім із просуванням російської вакцини «Спутник V», переконуванням у її безпечності й ефективності, а також виправданням експансії в інформаційному та геополітичному просторі. Тут нерідко використовується метафора «війна вакцин»: «В условиях пандемии COVID-19, когда необходимо привить более семь миллиардов человек, в мире набирает обороты война вакцин. В ней участвуют фармацевтические гиганты и государства-производители вакцин. На кону сотни миллиардов долларов» [19].

Пропаганда російської вакцини влилася в загальний безперервний потік дезінформації з боку РФ, разом із наративами про Україну – «failed state», критикою медичної реформи в Україні та просуванням «місії» росії як «старшого брата-рятівника». Пропагандистська історія нав'язування вакцини «Спутник V» була жорсткою й агресивною.

Повідомленню про винайдення вакцини «Спутник V» передували заяви служб безпеки США, Великої Британії та Канади, які звинувачували російських кібершпигунів у спробах вкрасти інформацію щодо розроблення вакцин від коронавірусу [20]. Росію звинувачували також у непрозорості процесів розроблення та випробовування вакцин, відсутності публікацій у наукових журналах. У серпні 2020 р. росія оголошує прорив у глобальній гонці за створення вакцин і презентує «Спутник V». На той час не були опубліковані жодні наукові дані про її випробування в I та II фазах, а III фаза клінічних випробувань ще навіть не була розпочата.

У самій назві вакцини «Спутник V» закладені прямі покликання на період холодної війни. Вакцина одержала назву на честь першого орбітального супутника, який був запущений Радянським Союзом у 1957 р. та поклав початок глобальній космічній гонці. У цій назві прочитувалася й претензія на те, що вакцина має стати предметом національної гордості, забезпечити росії першість у глобальному змаганні та посилити геополітичний вплив. Своєю чергою, це повинно було ще сильніше розкрутити маховик російської пропаганди.

Торговельна назва препарату була запропонована Кирилом Дмитрієвим, директором Російського фонду прямих інвестицій, що був головним лобістом вакцини та її фінансовим спонсором. Наприкінці липня 2020 р. він заявив CNN, згадуючи перший у світі космічний літальний апарат, запущений СРСР: «Американці були здивовані, коли почули сигнал Спутника. Те саме із цією вакциною. Росія добереться туди першою» [21].

Керівництво РФ розглядало інформацію про цю вакцину як потужну зброю гібридної війни та вбачало в ній мілітарний змістовий потенціал. У 2021 р. напередодні 9 травня володимир путін порівнював «Спутник V» зі зброєю радянської доби, стверджуючи, що російська вакцина «надійна, як автомат Калашникова» [22].

Американський щотижневик «The New Yorker» у публікації із заголовком «Вакцина Спутник V та гонка Росії за імунітет. Коли спалахнула пандемія, московські вчені взяли перемогти Захід» докладно описує етапи розроблення російської вакцини в Інституті імені М. Ф. Гамалії (м. Москва) та жорстку конкурентну боротьбу за першість винайдення вакцини й за ринки збуту [23]. У публікації наголошується також, що цей процес супроводжувався російською кампанією з дезінформації, яка покликана була посягти страх перед вакциною Оксфордського університету.

9 листопада 2020 р. Pfizer оголосила, що проміжні дані фази III свідчать, що її вакцина ефективна більш ніж на 90 %. Через два дні Інститут імені М. Ф. Гамалії опублікував прес-реліз, у якому йшлося, що «Спутник V» ефективний на 92 %. Пізніше, 16 листопада, Moderna заявила, що її вакцина ефективна майже на 95 %. Минув ще тиждень – Інститут імені М. Ф. Гамалії оновив свої проміжні дані: «Спутник V» теж була ефективна нібито на 95 %. Як висловився Василь Власов, відомий епідеміолог і професор Вищої школи економіки в Москві, у розмові з журналістом (грудень 2020 р.): «Схоже, ми не могли допустити, щоб ця версія Спутника не сягнула космосу» [23].

Станом на лютий 2022 р., «Спутник V» ще не отримав схвалення Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO) та Європейського агентства з лікарських засобів (EMA). Інститут імені М. Ф. Гамалії не розкрив і не опублікував результати фінальної стадії клінічного дослідження вакцини, хоча воно завершилося більше ніж рік тому. За висновком журналістського розслідування російськомовного інтернет-видання «Медуза», Москва не змогла використати «Спутник V» у ролі «м'якої сили», тому що надто поспішала й адміністративно тиснула, передусім на розробників вакцини. «Лобізм не допомагає», коли треба отримати визнання на Заході. Натомість необхідні чітке дотримання процедур, докази безпечності та ефективності вакцини. У результаті вийшла «чистої води авантюра від апломбу» [24].

Російська вакцина «Спутник V» стала інструментом масованої пропагандистської кампанії як усередині рф, так і в багатьох країнах світу. Наприклад, дослідження публікацій, розміщених на новинному сайті ro.sputnik.md, який є румунськомовною версією одного з основних каналів кремлівської дезінформації та пропаганди «Sputnik News», виявляє фрейми медійного подання інформації про російську вакцину «Sputnik V» [25]. Ці медійні повідомлення, що акцентували переваги російської вакцини, супроводжувалися прихованими меседжами щодо «потужного геополітичного впливу росії» в Латинській Америці, на Близькому Сході, у Європі та на пострадянському просторі.

Фрейм, який формував думку про ефективність російської влади в подоланні викликів на кшталт пандемії Covid-19, на сайті ro.sputnik.md опосередковано підкріплювався антагоністичним дискурсом, що дискредитував ефективність вакцин, схвалених Євросоюзом, наголошував на їхніх фатальних побічних наслідках. Тим самим формувався дискурс недовіри та страху щодо вакцин європейського виробництва. При цьому дослідження румунських вчених виявляє активне використання «воєнної» лексики (оборона, загроза, битва, вогонь, порох тощо). Таким чином, контент-орієнтований підхід, у якому автоматизований аналіз тексту поєднаний із тематичним та дискурсивним аналізом, засвідчує, що вакцина використовувалася Кремлем у ролі інструменту геополітичного впливу [25, р. 42–43].

Президент України Володимир Зеленський в інтерв'ю виданню «The New York Times» 16 грудня 2020 р. головним критерієм вибору вакцини для українців визначав якість, наголошуючи при цьому, що просування «Спутник V» – «ще одна найсильніша інформаційна війна з боку Росії». Саме питання якості вакцини було ключовим: «<...> ми не повинні допускати того, щоб Україна брала російську вакцину, яка не пройшла всі випробування. У нас з вами немає реальних доказів, що ця вакцина має стовідсотковий позитивний ефект. Більш того, я не можу взяти відповідальність за вакцину, наслідків дії якої ми не знаємо. Україна передусім базує своє рішення на тому, щоб вибрати безпечну вакцину» [26].

Висновки та перспективи. Отже, «*битва вакцин*» та «*битва за вакцину*» як метафоричне поле інформаційної боротьби демонструють принципово відмінні підходи з боку російської федерації та України, висувають на перший план різні пріоритети та змістові домінанти в офіційних, політичних, медійних дискурсивних практиках.

В українському медійному середовищі до метафоричного поля на позначення кампанії вакцинації залучені дискурсивні стратегії різноаспектного критичного висвітлення процесів винайдення, випробування та виробництва вакцин, їхнього придбання та розподілу, а також організації самого процесу вакцинації. Українські медіа з проросійською риторикою просували наративи із заперечення необхідності вакцинації, дискредитації вакцин компаній Pfizer, Moderna, AstraZeneca та позитивно висвітлювали російську вакцину «Спутник V».

У російському інформаційному просторі (орієнтованому як на внутрішню аудиторію всередині рф, так і на зарубіжну аудиторію) домінували маніпулятивні пропагандистські технології, пов’язані з дискредитацією вакцин західного виробництва та просуванням російської вакцини «Спутник V», переконуванням у її «безпечності й ефективності», а також виправданням експансії в інформаційному та геополітичному просторі.

Метафоричне поле інформаційної боротьби, сформоване ключовими метафорами «битва вакцин» та «битва за вакцину», виявляє складність своєї організації, підпорядкованість утіленню дискурсивних стратегій і тактик, які визначаються внутрішньою та зовнішньою політикою держави, а також редакційною політикою медіа.

Актуальне завдання подальших досліджень становить аналіз дискурсивних стратегій застосування «мілітарної» риторики та «воєнних» метафор у медійному висвітленні інших важливих проблем охорони здоров’я, екології, прав людини – як сфери реалізації медійної інформаційної боротьби.

1. Yuk-ping Lo C. The COVID-19 Vaccine Race in the New Cold War. *SOAS University of London. China Institute*. 16.12.2020. URL: <https://blogs.soas.ac.uk/china-institute/2020/12/16/the-covid-19-vaccine-race-in-the-new-cold-war/> (дата звернення: 08.08.2022).

2. Febryantasyah M. L. The Beneficial Rivalry of «Vaccine War». *Warung Sains Teknologi*. December 2021. URL: <https://warstek.com/the-beneficial-rivalry-of-vaccine-war/> (дата звернення: 08.08.2022).

3. Vankovska B. Geopolitics of Vaccines: War by Other Means? *Безбедносни дијалози / Security dialogues*. 2021. Vol. 12, No. 2. P. 41–56.

4. Moreno J. D., Sándor J. & Schmidt U. The Vaccination Cold War. *The Hastings Center Report*, October 2021. No. 51 (5). P. 12–17. DOI: 10.1002/hast.1282.

5. Van Dijk T. A. *Discourse and Power*. New York : Palgrave Macmillan, 2008. 320 p.

6. Wodak R. *The Politics of Fear. What Right-Wing Discourses Mean*. London : SAGE, 2015. 238 p.

7. Giorgis P., Mavrodiava I., Odeniyi V., Semenets O. et al. In Other Words. A critical, creative, collaborative project. *Rhetoric and Communications*. Issue 46. January 2021. P. 143–155.

8. Semenets O. «Battle of vaccines» and «battle for the vaccine» («Битва вакцин» та «битва за вакцину»). *In Other Words – A Contextualized Dictionary to Problematize Otherness*. 2022. URL: <https://www.iowdictionary.org/wordC19/ua/«battle%20of%20of%20vaccines%20and%20«battle%20for%20the%20vaccine»> (дата звернення: 08.08.2022).

9. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. Т. 1. Київ : Наукова думка, 1970. 799 с.

10. Битва вакцин. Яка краща та у скільки обійдеться Україні? *Факти тижня*. 07.03.2021. URL: <https://ft.ictv.ua/ru/videos/bytva-vaktsyn-yaka-krashha-ta-u-skilky-obijdetsya-ukrayini-fakty-tyzhnya-07-03/> (дата звернення: 08.08.2022).

11. Красовская О., Бортник Р. Битва вакцин: эпидемия лучший бизнес. *Український Інститут політики*. 22.01.2021. URL: <https://uiamp.org.ua/bitva-vakcin-epidemiya-luchshiy-biznes> (дата звернення: 08.08.2022).

12. Продавці рейтингів. База псевдосоціологів та прихованих піарників. *Texty.org.ua*. Оновлення: травень 2021. URL: <https://texty.org.ua/d/socio/> (дата звернення: 08.08.2022).

13. Тимофеев В., Мартышко К. Битва вакцин: чем больше препаратов, тем лучше. *КП в Украине*. 04.07.2021. URL: <https://kp.ua/covid/699583-bytva-vaktsyn-chem-bolshe-preparatov-tem-luchshe> (дата звернення: 08.08.2022).

14. Антирейтинг новин. Аналіз топ-50 українських сайтів – дослідження ІМІ та «Текстів». *Інститут масової інформації*. 23.10.2018. URL: <https://imi.org.ua/news/antyre-tynh>

novyn-analiz-top-50-ukrains-kykh-sa-tiv-doslidzhennia-imi-ta-tekstiv-i21849 (дата звернення: 08.08.2022).

15. Саєнко О. Битва за вакцину. Чому Уряд не починає інформаційну кампанію з вакцинації. *Liga.net*. 29.01.2021. URL: <https://blog.liga.net/user/osaienko/article/38967> (дата звернення: 08.08.2022).

16. Кузнецова І. Міністр Степанов: «Дискредитація вакцини – це диверсія проти свого народу». *Радіо Свобода*. 27.03.2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/stepanov-pro-vaktsynatsiyu-v-ukrayini/31171713.html> (дата звернення: 08.08.2022).

17. Скандал у Європі: між країнами розгортається справжня битва за вакцину від COVID-19. *ТСН*. 31.01.21. URL: <https://tsn.ua/svit/skandal-u-yevropi-mizh-krayinami-rozgortayetsya-spravzhnya-bitva-za-vakcinu-vid-covid-19-1716879.html> (дата звернення: 08.08.2022).

18. Прохоренко Є. Поширення дезінформації та фейків про вакцинацію має на меті ослаблення України – експерти. *Аптека.online.ua*. № 7 (1278). 22.02.2021. URL: <https://www.apтека.ua/article/584491> (дата звернення: 08.08.2022).

19. Никитский С. Битва вакцин. *Губернаторы.Ru*. 20.05.2021. URL: <https://governors.ru/expert/Sergey-Nikitskiy/Bitva-vakczin/181> (дата звернення: 08.08.2022).

20. Nakashima E., Booth W. & Coletta A. U.S., Britain and Canada say Russian cyberspies are trying to steal coronavirus vaccine research. *The Washington Post*. 16.07.2020. URL: https://www.washingtonpost.com/world/uk-us-and-canada-report-russian-cyberspies-may-be-trying-to-steal-vaccine-research/2020/07/16/d7c0dbd6-c765-11ea-a825-8722004e4150_story.html (дата звернення: 08.08.2022).

21. Chance M. Exclusive: Russia says foreign inquiries about its potential fast-track Covid-19 vaccine are pouring in. But questions abound. *CNN*. 30.07.2020. URL: <https://edition.cnn.com/2020/07/28/europe/russia-coronavirus-vaccine-approval-intl/index.html> (дата звернення: 08.08.2022).

22. Путін порівняв російський «Спутник» з автоматом Калашникова. *BBC News Україна*. 08.05.2021. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-57037144> (дата звернення: 08.08.2022).

23. Yaffa J. The Sputnik V Vaccine and Russia's Race to Immunity. When the pandemic struck, scientists in Moscow set out to beat the West. *The New Yorker*. 01.02.2021. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2021/02/08/the-sputnik-v-vaccine-and-russias-race-to-immunity> (дата звернення: 08.08.2022).

24. Рейтер С. при участии А. Ершова, А. Якоревой и Ю. Старостиной (The Bell). Не колу разливаем. Россия одной из первых в мире сделала эффективную вакцину от ковида – но на Западе «Спутник V» так и не получил признания. Расследование «Медузы». *Meduza*. 10.02.2022. URL: <https://meduza.io/feature/2022/02/10/ne-kolu-razливаем> (дата звернення: 08.08.2022).

25. Mogoş, A., Grapă, T. & Şandru, T. (2022), «Russian disinformation in Eastern Europe. Vaccination media frames in ro.sputnik.md. [Desinformación rusa en Europa del Este. Marcos mediáticos de la vacunación en ro.sputnik.md]», *Comunicar*, no. 72, pp. 33–46. DOI: 10.3916/C72-2022-03.

26. Інтерв'ю Володимира Зеленського The New York Times. *Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво*. 19.12.2020. URL: <https://www.president.gov.ua/news/intervyu-volodimira-zelenskogo-new-york-times-65705> (дата звернення: 08.08.2022).

1. Yuk-ping Lo, C. (2020), «The COVID-19 Vaccine Race in the New Cold War», *SOAS University of London. China Institute*, available at: <https://blogs.soas.ac.uk/china-institute/2020/12/16/the-covid-19-vaccine-race-in-the-new-cold-war/> (accessed 08 August 2022).

2. Febryantsyah, M.L. (2021), «The Beneficial Rivalry of «Vaccine War», *Warung Sains Teknologi*, available at: <https://warstek.com/the-beneficial-rivalry-of-vaccine-war/> (accessed 08 August 2022).

3. Vankovska, B. (2021), «Geopolitics of Vaccines: War by Other Means?», *Безбедносни дијалози / Security dialogues*, vol. 12, no. 2, pp. 41–56.

4. Moreno, J.D., Sándor, J. & Schmidt, U. (2021), «The Vaccination Cold War», *The Hastings Center Report*, no. 51 (5), pp. 12–17. DOI: 10.1002/hast.1282.

5. Van Dijk, T.A. (2008), *Discourse and Power*, Palgrave Macmillan, New York, 320 p.

6. Wodak, R. (2015), *The Politics of Fear. What Right-Wing Discourses Mean*, SAGE, London, 238 p.

7. Giorgis, P., Mavrodieva, I., Odeniyi, V., Semenets, O. et al. (2021), «In Other Words. A critical, creative, collaborative project», *Rhetoric and Communications*, issue 46, pp. 143–155.
8. Semenets, O. (2022), «Battle of vaccines» and «battle for the vaccine» («Битва вакцин» та «битва за вакцину»), *In Other Words – A Contextualized Dictionary to Problematize Otherness*, available at: <https://www.iowdictionary.org/wordC19/ua/«battle%20of%20vaccines»%20and%20«battle%20for%20the%20vaccine»> (accessed 08 August 2022).
9. Bilodid, I.K. (Ed.) (1970), *Dictionary of the Ukrainian Language* : in 11 volumes, vol. 1, Naukova dumka, Kyiv, 799 p.
10. Fakty tyzhnia (2021), «The battle of the vaccines. Which one is better and how much will it cost Ukraine?», available at: <https://ft.ictv.ua/ru/videos/bytva-vaktsyn-yaka-krashha-ta-u-skilky-obijdetsya-ukrayini-fakty-tyzhnya-07-03/> (accessed 08 August 2022).
11. Krasovskaya, O., Bortnyk, R. (2021), «Battle of vaccines: the epidemic is the best business», *Ukrainian Institute of Politics*, available at: <https://uiamp.org.ua/bitva-vakcin-epidemiya-luchshiy-biznes> (accessed 08 August 2022).
12. Texty.org.ua (2021), «Rating sellers. A base of pseudo-sociologists and hidden PR workers», available at: <https://texty.org.ua/d/socio/> (accessed 08 August 2022).
13. Timofeev, V., Martynko, K. (2021), «The battle of vaccines: the more drugs, the better», *KP v Ukrayne*, available at: <https://kp.ua/covid/699583-bytva-vaktsyn-chem-bolshe-preparatov-tem-luchshe> (accessed 08 August 2022).
14. Institute of Mass Information (2018), «Anti-rating of news. Analysis of the top 50 Ukrainian sites – research by IMI and «Texts», available at: <https://imi.org.ua/news/antyretynh-novyn-analiz-top-50-ukrains-kykh-sa-tiv-doslidzhennia-imi-ta-tekstiv-i21849> (accessed 08 August 2022).
15. Sayenko, O. (2021), «Battle for the vaccine. Why does the Government not start an information campaign on vaccination», *Liga.net*, available at: <https://blog.liga.net/user/osaienko/article/38967> (accessed 08 August 2022).
16. Kuznetsova, I. (2021), «Minister Stepanov: «Discrediting the vaccine is sabotage against one’s own people», *Radio Svoboda*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/stepanov-provaktsynatsiyu-v-ukrayini/31171713.html> (accessed 08 August 2022).
17. TSN (2021), «Scandal in Europe: a real battle for a vaccine against COVID-19 is unfolding between countries», available at: <https://tsn.ua/svit/skandal-u-yevropi-mizh-krayinami-rozgotayetsya-spravzhnya-bitva-za-vakcinu-vid-covid-19-1716879.html> (accessed 08 August 2022).
18. Prokhorenko, E. (2021), «Spreading disinformation and fakes about vaccination aims to weaken Ukraine – experts», *Apteka.online.ua*, no. 7 (1278), available at: <https://www.apteka.ua/article/584491> (accessed 08 August 2022).
19. Nikitsky, S. (2021), «Battle of Vaccines», *Governors.Ru*, available at: <https://governors.ru/expert/Sergey-Nikitskiy/Bitva-vakczin/181> (accessed 08 August 2022).
20. Nakashima, E., Booth, W. & Coletta, A. (2020), «U.S., Britain and Canada say Russian cyberspies are trying to steal coronavirus vaccine research», *The Washington Post*, available at: https://www.washingtonpost.com/world/uk-us-and-canada-report-russian-cyberspies-may-be-trying-to-steal-vaccine-research/2020/07/16/d7c0dbd6-c765-11ea-a825-8722004e4150_story.html (accessed 08 August 2022).
21. Chance, M. (2020), «Exclusive: Russia says foreign inquiries about its potential fast-track Covid-19 vaccine are pouring in. But questions abound», CNN, available at: <https://edition.cnn.com/2020/07/28/europe/russia-coronavirus-vaccine-approval-intl/index.html> (accessed 08 August 2022).
22. BBC News Ukraine (2021), «Putin compared the Russian «Sputnik» to a Kalashnikov assault rifle», available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-57037144> (accessed 08 August 2022).
23. Yaffa, J. (2021), «The Sputnik V Vaccine and Russia’s Race to Immunity. When the pandemic struck, scientists in Moscow set out to beat the West», *The New Yorker*, available at: <https://www.newyorker.com/magazine/2021/02/08/the-sputnik-v-vaccine-and-russias-race-to-immunity> (accessed 08 August 2022).
24. Reiter, S. with the participation of Ershov, A., Yakoreva, A. & Starostina, Y. (The Bell) (2022), «We don’t spill cola. Russia was one of the first in the world to make an effective vaccine against covid – but «Sputnik V» has not received recognition in the West. Meduza investigation», *Meduza*, available at: <https://meduza.io/feature/2022/02/10/ne-kolu-razlivaem> (accessed 08 August 2022).

25. Mogoş, A., Grapă, T. & Şandru, T. (2022), «Russian disinformation in Eastern Europe. Vaccination media frames in ro.sputnik.md. [Desinformación rusa en Europa del Este. Marcos mediáticos de la vacunación en ro.sputnik.md]», *Comunicar*, no. 72, pp. 33–46. DOI: 10.3916/C72-2022-03.

26. President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy. Official website (2020), « Interview of Volodymyr Zelenskyy for The New York Times», available at: <https://www.president.gov.ua/news/intervyyu-volodimira-zelenskogo-new-york-times-65705> (accessed 08 August 2022).

UDC 007 : 304 : 001

«BATTLE OF VACCINES» AND «BATTLE FOR THE VACCINE» AS A METAPHORICAL FIELD OF MEDIA INFORMATION STRUGGLE

Semenets Olena, D.Sc. (Philology), Professor,

State University of Trade and Economics, Kyoto str., 19, Kyiv, 02156, Ukraine, e-mail: olenasemenets@gmail.com.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0003-2175-4859>.

Introduction. In the era of the Covid-19 pandemic, the metaphorical phrases «battle of vaccines» and «battle for the vaccine» were involved in the field of information struggle. Discursive strategies of the media coverage of the processes of production and distribution of vaccines, as it is presented in the discursive practices of using those key metaphors, require special attention from researchers.

Relevance of the study. From the standpoint of critical discourse analysis, the use of those metaphors as a reflection of the informational struggle in media discursive practices is considered. The purpose of the investigation is to identify the specifics of their use in the discursive practices of the Ukrainian media in 2020–2021, in comparison with the discursive practices of Russian propaganda regarding the promotion of the «Sputnik V» vaccine.

Methodology. Based on the approach of critical discourse study, the analysis of the strategies of using the conceptual metaphors «battle of vaccines» and «battle for the vaccine» in the discursive practices of domestic and foreign media is carried out. The article presents the results of a comparative analysis conducted within the framework of a joint project of an international team of scientists, i.e., an online dictionary «In Other Words – A Contextualized Dictionary to Problematize Otherness».

Results. The «battle of vaccines» and «battle for the vaccine» as a metaphorical field of informational struggle demonstrate fundamentally different approaches on the part of Ukraine and the Russian Federation, bring to the fore different priorities and content dominants in official, political, and media discursive practices. The content dominants are determined by the internal and external policy of the state, as well as the editorial policy of the media.

Conclusions. In the Ukrainian media environment, discursive strategies of multifaceted critical coverage of the processes of invention, testing and production of vaccines, their testing and distribution, as well as the organization of the vaccination process are involved in the metaphorical field. Information about the «Sputnik V» vaccine which had significant military potential in its content was used by the authorities of the Russian Federation as a weapon of hybrid warfare.

Key words: Covid-19, metaphor, «battle of vaccines», «battle for the vaccine», information struggle, critical discourse analysis.

Стаття надійшла до редакції 11.08.2022.